

Universum Historiae et Archeologiae
The Universe of History and Archeology
Універсум історії та археології
Универсум истории и археологии

2018. Vol. 1(26). Issues 1–2, pp. 44–50

doi 10.15421/2611806

<http://www.via.dp.ua>

УДК 378.091:93/94](477.83-25)»1944/1957»
LCC DK 508.9.L85

І. П. Антоняк

Львівський національний університет імені Івана Франка

**Організаційні аспекти функціонування вищої історичної освіти
у Львові (1944–1957 рр.)**

Проаналізовано закономірності та тенденції розвитку вищої історичної освіти у Львові впродовж 1944–1957 рр. Головним центром для здобуття історичної освіти був Львівський державний університет, проте повоєнна потреба забезпечення шкіл кваліфікованими вчителями історії стала однією з причин відновлення роботи Львівського державного педагогічного інституту. Звернено увагу на основні проблеми, з якими стикнулись історичні факультети у повоєнні роки: матеріально-технічні умови, підбір професорсько-викладацького складу із відповідними діловими та політичними якостями та набір студентів з «чистим політичним минулим». Розглянуто впровадження ідеології радянського режиму в усі сфери вищої історичної освіти: від навчально-методичного до ідейно-виховного процесу, що призвело до уніфікації змісту історичної освіти, встановлення радянських історичних концепцій та виховання студентів у дусі радянського патріотизму. Проте надання освіти більш технічного характеру призвело до ліквідації історичного факультету у Львівському державному педагогічному інституті, що утвердило Львівський університет як єдиний центр вищої історичної освіти у Львові.

Ключові слова: Львівський державний університет імені Івана Франка; Львівський державний педагогічний інститут; навчально-виховний процес; професорсько-викладацький склад; ідеологія.

Антоняк И. П. Организационные аспекты функционирования высшего исторического образования во Львове в 1944–1957 годах

Проанализированы закономерности и тенденции развития высшего исторического образования во Львове в течение 1944–1957 гг. Главным центром для получения исторического образования был Львовский государственный университет, однако послевоенная необходимость обеспечения школ квалифицированными учителями истории стала одной из причин возобновления работы Львовского государственного педагогического института. Обращено внимание на основные проблемы, с которыми столкнулись исторические факультеты в послевоенные годы: материально-технические условия, подбор профессорско-преподавательского состава с соответствующими деловыми и политическими качествами и набор студентов с «чистым политическим прошлым». Рассмотрено внедрение идеологии советского режима во все области высшего исторического образования: от учебно-методического до идейно-воспитательного процесса, что привело к унификации содержания исторического образования, установлению советских исторических концепций и воспитанию студентов в духе советского патриотизма. Однако предоставление образованию более технического характера привело к ликвидации исторического факультета во Львовском государственном педагогическом институте, что утвердило Львовский университет как единственный центр высшего исторического образования во Львове.

Ключевые слова: Львовский государственный университет имени Ивана Франко; Львовский государственный педагогический институт; учебно-воспитательный процесс; профессорско-преподавательский состав; идеология.

Antonyak I. P. Organizational Aspects of Higher Historical Education Functioning in Lviv between 1944–1957

The key issues of this work are the definition of all the development patterns and trends of higher historical education in Lviv during 1944–1957. During this period, it was possible to gain an education in history at the Lviv State University and at the Lviv State Pedagogical Institute. The main attention is paid to the problems faced by the history faculties in the post-war years: material and technical support, selection of teaching staff, recruitment of students for studying, and also the introduction of an ideological component into all areas of higher historical education. Demand for «ideological

direction» had a significant impact on the educational-methodological and ideological process, which led to the establishment of Soviet historical concepts, changes in the content of historical education and its unification under the Soviet style. The influence of party politics reflected on the teaching staff of the history faculties, because in this period attention was focused not only on professional qualities, but also on political convictions. This position was justified for the purpose of preventing the influence of teachers whose views were «ideologically and politically unverified» on the student environment. So-called «re-education» or «re-thinking» methods were applied to the teaching staff. The purpose of these methods was to recognize the correctness of the Soviet historical concepts and the Soviet world outlook in general. Significant requirements were placed on the students as well. Only students «with a clean political past» had the right to enter higher educational institutions. Educational and independent work with students at the historical faculties was based on the confirmation of the correctness of Marxist theories on the grounds of historical material, which was meant to become the basis for the formation of the Soviet world outlook among students of historians faculties. However, the change of the political course and redirecting education to be more technical in nature led to the elimination of the historical faculty at the Lviv State Pedagogical Institute, which established the Lviv University as the only center of higher historical education in Lviv.

Keywords: Ivan Franko Lviv State University; Lviv State Pedagogical Institute; Educational process; Teaching staff; Ideology.

Постановка проблеми. Із утвердженням радянської влади та територіях Західної України у 1939 р. розпочалось активне впровадження радянського ладу в усі сфери суспільного та культурного життя. Відповідно до Статуту про вищу школу СРСР у Львові було створено ряд нових вищих навчальних закладів та здійснено реорганізацію існуючих. Вищу історичну освіту здобували у Львівському університеті та Львівському державному педагогічному інституті.

Німецька окупація призупинила роботу вишів, проте з вигнанням німецьких військ діяльність усіх наукових та освітніх установ почала відновлюватись. Львівський університет поновив роботу від 30 липня, педагогічний інститут від 20 серпня 1944 р. З перших днів запрацювали історичні факультети, що стало новим етапом вищої історичної освіти, який характеризувався ідеологізацією та політизацією навчального процесу. Результатом такої освіти мала стати підготовка спеціалізованих вчителів історії зі «зрілим» радянським світоглядом, що давало в подальшому змогу виховання учнів у дусі радянського патріотизму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти стану ВНЗ Західної України після війни, їх матеріально-технічного забезпечення та науково-педагогічних кадрів проаналізовано у роботі С. Герегової та Т. Марусик (Герегова & Марусик, 1997). Автори звертають увагу на втручання партійних органів у навчально-виховний процес з метою «правильного» виховання студентів, вчителів, науковців та усієї інтелігенції. Цю проблематику висвітлено й у праці А. Черненко (Черненко, 1960), але з наданням більш позитивних оцінок діяльності партійних органів та комсомольських студентських організацій, їх впливу на освітній процес. Питання перетворень змісту вищої історичної освіти під впливом радянської ідеології висвітлено у праці В. Петриківа (Петриків, 2014).

Основою для написання даної роботи стали накази ректорів, протоколи засідань Ради факульте-

ту, також звіти по навчально-виховній та самостійній роботі, які зберігаються у фондах архіву Львівського університету імені Івана Франка та у Державному архіві Львівської області м. Львова.

В якості джерел було використано спогади тогочасного студента С. А. Макарука (Макарук, 2014; 2015) та Ю. М. Гроссмана, який працював у педагогічному інституті, а з 1953 р. в університеті на історичному факультеті (Гроссман, 1994).

Метою даної роботи є проаналізувати всі закономірності функціонування вищої історичної освіти у Львові впродовж 1944–1957 рр., що передбачає вирішення таких завдань: охарактеризувати умови функціонування історичної освіти у Львові, визначити вплив політизації та ідеологізації на навчальний процес, викладацький склад та студентство.

Виклад основного матеріалу. У пресі широко анонсували відновлення роботи вишів Львова з метою підкреслення важливості діяльності науково-освітніх установ для радянського суспільства (Оголошення..., 1944, с. 4). Історична освіта розглядалась режимом як метод пояснення та підтвердження правильності марксистського вчення, з однієї сторони, з іншої – як метод пропаганди серед студентства. Тому науково-освітнє середовище історичних факультетів мало відповідати усім канонам радянської ідеології із чітко окресленим ідейно-політичним та психологічним полем як професорсько-викладацького складу, так і студентства.

Відновлення роботи історичних факультетів супроводжувалось низкою проблем. Першою та нагальною була потреба відновлення нормально функціонування приміщень – забезпечення освітленням, обігрівом, меблями. Тривав добір професорсько-викладацьких кадрів на роботу та вирішувались питання розробки нових навчальних програм та підручників, які б відповідали марксистській ідеології (Лазаренко, 1961).

Найгостріше проблема науково-педагогічних кадрів стояла в ЛДПІ. Інститут доукомплектову-

вали методом взяття на роботу частини професорів Львівського університету в порядку сумісництва, оскільки були вільні вакансії на історичному факультеті з основ марксизму-ленінізму, історії народів СРСР, політекономії, діамату та істмату, методики викладання історії. Внаслідок цього більшість викладачів працювали як в університеті, так і в інституті (М. С. Думка, В. Т. Горбатюк, Г. І. Глядківська, В. Ф. Інкін, Н. В. Цимбал, А. П. Коваленко, І. І. Вейцківський) (ДАЛО, спр. 31, арк. 20). Така практика була поширеною для даного періоду, але згідно з наказом «Про введення штатних посад і штатних ставок для професорсько-викладацького складу у вишах» від 18 вересня 1945 р., в університеті запроваджувались певні умови сумісництва: обрання основного місця роботи, сумісництво дозволялось за умов не перевищення 50 % основної штатної ставки, дозвіл на порядок сумісництва надавався ректором університету (Архів ЛНУ, спр. 7, арк. 218), а з 1947 р. – Міністром вищої освіти (Архів ЛНУ, спр. 23, арк. 8).

Поповнення викладацького складу забезпечувалось і переведенням кваліфікованих кадрів на роботу до Львова, адже виникали сумніви щодо ділових та політичних якостей місцевих викладачів. Згідно з розпорядженням Управління у справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР від 4 грудня 1946 р., в університеті було створено комісію з підготовки матеріалів по діяльності університету і його особового складу в період Другої світової війни, яку очолював В. Т. Горбатюк (Архів ЛНУ, спр. 22, арк. 31). Викладачі подавали інформацію про партійність, військову службу, перебування в полоні, перебування в час німецької окупації (в якому часі, місці та їх рід занять). У деяких документах такі вимоги до викладацького складу пояснювались прагненням не допустити впливу на студентське середовище осіб, які мали «не перевірені ділові та політичні якості» (Архів ЛНУ, спр. 23, арк. 161).

До складання вступних іспитів у ВНЗ допускались особи, які мали закінчених дев'ять класів середньої школи. Вступ без іспитів був можливий при закінченні десяти класів середньої школи на відмінно. Заява про зарахування подавалась разом із автобіографією, атестатом про закінчення середньої школи (оригіналом або завіреною нотаріально копією) та трьома фотокартками (Оголошення про відновлення діяльності..., 1944, с. 4). Окремо могли долучатися документи про військову службу.

Вступна кампанія проходила як «викривальна» операція, адже при вступі до вишів абітурієнтів перевіряли на причетність до українських націоналістичних організацій з метою закрити доступ у ВНЗ ворожо налаштованої до радянської влади

молоді (Герегова & Марусик, 1997, с. 103). Слідували за цим процесом Львівський обком КП(б) У та комсомольська організація, яка вже у 1944–1945 рр. існувала на історичному факультеті Львівського університету (Черненко, 1960, с. 35).

Ці перевірки мали місце і для студентів-першоккурсників. У споминах С. А. Макарчук (тогочасний студент історичного факультету) згадував про комсомольські збори, де кожен студент мав зізнатися про свої чи батьківські «провини» перед радянською владою. Студентів попереджали, що приховування такої інформації при її подальшому виявленні стане вагомою причиною для відрахування студента з університету (Макарчук, 2015, с. 83–85).

Термін навчання на історичному факультеті в університеті складав чотири роки (п'ятирічний план навчання був запроваджений з 1 лютого 1947 р.) (Архів ЛНУ, спр. 22, арк. 139), в педагогічному інституті – чотири роки (ДАЛО, ф. Р-7, оп. 1). Всюди діяли й заочні форми навчання.

Від 2 жовтня 1940 р. було встановлено в усіх вищих навчальних закладах плату за навчання 300 карбованців (ДАЛО, спр. 32, арк. 281). Для порівняння, заробітна плата лаборанта становила 450 крб, а старшого лаборанта – 550 (Архів ЛНУ, спр. 36, арк. 79). Звільнення від оплати за навчання поширювалось на інвалідів Другої світової війни, дітей рядового складу, що загинули на фронтах, інвалідів та пенсіонерів.

Звичайна студентська стипендія становила 220 крб, а підвищена – 260. Як згадував у споминах С. А. Макарчук, «впроголодь на стипендію можна було вижити» (Макарчук, 2015, с. 73). Студенти із малозабезпечених сімей отримували державну стипендію (Архів ЛНУ, спр. 6, арк. 20).

Навчальна робота історичних факультетів була окреслена навчальними програмами, які відповідали усім адаптаціям історичної науки до нових політичних умов. У 1945 р. на засіданні четвертої Всесоюдної наради керівників кафедр суспільних наук було представлено нову програму з історії СРСР для історичних факультетів університетів та педагогічних інститутів. У програмі було усунуто норманістичні теорії та доповнено історією зовнішньої політики і дипломатії, головним чином акцентувалося на історії російської культури. Курс включав розділ «Велика Вітчизняна війна» (Петриків, 2014, с. 155–164).

З переведенням історичних факультетів на п'ятирічний термін навчання запроваджувалась нова доповнена програма, завданням якої визначалось вивчення студентами марксистсько-ленінського вчення про історичну освіту, критика основних тверджень буржуазної історіографії. За основою «правильного» викладу історичного матеріалу

вважали написаний Й. Сталіним «Короткий курс ВКП(б)», тому на історичних факультетах виділяли додаткові години для його опрацювання не лише для студентів, але й для викладацького складу (Архів ЛНУ, спр. 34, арк. 10).

У 1946 р. розпочався наступ на історичну освіту і науку, що спрямовувався проти наукової школи М. Грушевського – І. Крип'якевича, О. Терлецького та М. Кордуби (Сливка, 1995, с. 340, 341). Одним з головних опонентів та інформаторів їхніх «буржуазно-націоналістичних поглядів на історію» був декан історичного факультету Львівського університету В. Горбатюк, який працював за сумісництвом на посаді доцента кафедри історії УРСР у Львівському державному педагогічному інституті (ДАЛО, спр. 31, арк. 20).

Нападки на зазначених учених подано у звіті Управління у справах пропаганди та агітації «Про недоліки та помилки в ідеологічній роботі в Україні», а також у рішенні Х пленуму Львівського обкому КП(б)У (ДАЛО, спр. 82, арк. 212). Керуючись даними постановами, історична освіта у ВНЗ Львова розвивалась в умовах надання радянській системі історичних знань першорядного значення. Всі історичні концепції, які не входили в цю систему, автоматично оголошувались ворожими та антинауковими.

Оскільки І. Крип'якевич, М. Кордуба та О. Терлецький вбачали у критиці історичних концепцій М. Грушевського більше політичного, ніж наукового підґрунтя, та відкрито спирались на його праці – це дало змогу звинуватити їх у поширенні націоналістичних поглядів. Тому ЦК КП(б)У постановив розгорнути широку критику націоналістичних поглядів М. Грушевського та його школи (Про перекошення і помилки..., 1947, с. 4–6).

З метою викоринення «ідеологічних помилок» роботу історичних факультетів неодноразово перевіряли. У 1948 р. діяльність кафедр історії УРСР перевіряло Управління у справах вищої школи (Архів ЛНУ, спр. 35, арк. 43). На історичному факультеті університету регулярно створювались комісії для аналізу курсу історії України та розгляду роботи кафедр в цілому (кожного разу склад комісії був різним) (Архів ЛНУ, спр. 35, арк. 78).

Цікавим прикладом є те, що у 1948 р. в університеті проводились перевірки кафедр історії України, української літератури та всіх суміжних із біологічними науками кафедр на геологічному та географічному факультетах. Причиною цього була адаптація так званих проблемних дисциплін до ідеологічних вимог та політичних умов (Архів ЛНУ, спр. 34, арк. 128).

Детального звіту про стан викладання історії УРСР вимагало Управління у справах вищої школи і від історичного факультету ЛДПІ. У звіті зазначалось, що окремої кафедри історії УРСР в ін-

ституті немає, була кафедра історії СРСР, до якої входили спеціалісти із історії України (Н. В. Цимбал та І. С. Павлюк) (ДАЛО, спр. 47, арк. 2). Також вказувалось, що роботу кафедри було повністю організовано до нових вимог з врахуванням недоліків, які мали місце у роботі окремих кафедр. З метою забезпечення високого ідейного рівня викладання історії України та відповідності до радянських історичних концепцій здійснювався постійний контроль за професорсько-викладацьким складом у вигляді відвідування лекцій та семінарських занять завідувачем кафедри та дирекцією інституту, запроваджено стенографування лекцій, які рецензувались та обговорювались на засіданнях кафедри. Головною перешкодою діяльності кафедри у викладанні курсу історії України визначалась відсутність науково-методичних посібників та підручників. Для студентів було прочитано ряд лекцій: «Помилки й перекошення в підручниках з історії України для вищої і середньої школи», «Фальсифікатори історії», «Історія як ідеологія буржуазних націоналістів – М. Грушевський та його учні» (ДАЛО, спр. 56, арк. 121, 127).

Позаяк ідеологічний тиск мав свої наслідки, всі курси з історії України були переглянуті відповідно до постанов «Про політичні помилки та незадовільну роботу інституту історії України АН УРСР» та «Про поліпшення викладання і політико-виховної роботи у вищих навчальних закладах УРСР» (Архів ЛНУ, спр. 32, арк. 273). Зазначалось, що помилки, які мали місце у роботі, були виявлені та виправлені, а курс з історії України доповнений ідейно-теоретичним змістом. Для забезпечення ще більшого контролю у Львівському університеті у 1949 р. об'єднали кафедру історії УРСР із кафедрою історії народів СРСР в одну кафедру під назвою історії СРСР (Архів ЛНУ, спр. 42, арк. 65).

Особливого значення в історичній освіті надавалось ідейно-виховній роботі, підкреслювалось, що «виховна робота в радянській вищій школі є такою ж обов'язковою для професорів і викладачів, як і учбова робота». У спогадах Ю. М. Гроссмана, який працював у цей період у педагогічному інституті, зазначено, що на початку 1950-х рр. «культ Сталіна» набув практично релігійного характеру. Праці Сталіна були обов'язковими до опрацювання, на засіданнях кафедри їх зачитували в голос та обговорювали (Гроссман, 1994, с. 201). Всі кафедри мали розробити план виховної роботи по групах і вести регулярний чіткий облік її виконання. Ректор попереджав усіх деканів, що двічі на місяць будуть скликатися збори деканів факультетів з питань втілення плану ідейно-виховної роботи (Архів ЛНУ, спр. 22, арк. 83).

У виховній роботі з академічними групами головну увагу надавали вивченню марксистсько-ленінської теорії за працями Й. Сталіна. Разом із старостами, комсоргами та профорганами академічних груп складали розклади по виконанню ідейно-виховної роботи, ліквідації прогулів з курсу основ марксизму-ленізму і учбових занять. Вся ідейно-виховна робота підпорядковувалась завданню комуністичного виховання студентської молоді, вихованню радянського патріотизму, любові до своєї професії та морально-політичних якостей майбутніх вчителів (ДАЛО, спр. 128, арк. 2).

Цікаво і досить критично охарактеризував навчально-виховну роботу на історичному факультеті університету С. А. Макачук, який вказував, що вся робота із студентами базувалась на формуванні двох світоглядних рівнів. Перший мав «загальносоюзний» характер та відповідав за виховання єдиного ідейно-політичного та психологічного поля «радянських людей», які мали усвідомлювати, що живуть у найдосконалішому суспільстві. Другий рівень скеровувався на професійний світогляд істориків, які мали трактувати та розуміти історичне минуле як «безперервний процес класової боротьби за соціальне визволення», кульмінацією якого стала Велика Жовтнева соціалістична революція (Макачук, 2014, с. 315–317). Тому всі студенти були зобов'язані вирізнятися «політичною активністю», тобто добровільно-примусово брати участь в усіх політичних заходах (мітингах, демонстраціях, святкуванні різних політичних дат), компетентними у питаннях внутрішньої та зовнішньої політики Радянського Союзу. За політико-виховною роботою на історичних факультетах здійснювався чіткий ідеологічний контроль, проводились неодноразові перевірки виконання планів занять та їх тематичне наповнення (Архів ЛНУ, спр. 35, арк. 43).

На історичних факультетах значна кількість годин надавалась для вивчення української та російської мов. Причиною цього був низький рівень культури мовлення та граматики студентів. З метою виправлення ситуації у навчальні програми внесли додаткові заняття, які завершувались іспитом. Викладачі в усіх студентських письмових роботах перевіряли мову викладу матеріалу, при усних відповідях студентів звертали увагу на культуру мовлення (Архів ЛНУ, спр. 16, арк. 33). Така сама ситуація спостерігалася в педагогічному інституті. У звітах про роботу кафедр ця проблема обумовлювалась специфікою місцевої мови (ДАЛО, спр. 32, арк. 12).

У другому семестрі 1948–1949 навчального року було введено обов'язкове вивчення російської мови у національних групах ВНЗ, де навчання відбувається не російською мовою (Архів ЛНУ,

спр. 34, арк. 167). Окрім цього, додавалась ще одна іноземна мова (за вибором студента) як факультативна дисципліна.

Рішення XX з'їзду ЦК КПРС та постанова «Про подолання культу особи та його наслідків» забезпечили зміну ідеології Радянського Союзу в напрямку деєдалінізації. Цей процес «зміни акцентів» ідеології яскраво відобразився на історичній освіті, адже з навчально-методичної та ідейно-виховної роботи вилучались праці Й. Сталіна, критикувався його внесок в історію. Головний акцент ставився на «виховання студентів у дусі ленізму і дружби народів СРСР, пролетарського інтернаціоналізму та непримиреної боротьби до во-рожих ленінських течій» (ДАЛО, спр. 96, арк. 60).

Позитивною рисою цього періоду є відновлення у 1957 р. діяльності кафедри історії України, завідувачем кафедрою було призначено кандидата історичних наук, доцента О. Г. Цибко (Архів ЛНУ, спр. 109, арк. 145). Але незважаючи на так звану відлигу, ідеологічний тиск на історичну освіту партійними органами не припинився. Прикладом цього є звільнення старшого викладача кафедри історії СРСР, кандидата історичних наук П. Н. Чуприни «за допущення політично шкідливих тверджень під час лекцій» (Архів ЛНУ, спр. 109, арк. 26).

Ще одна постанова з'їзду запроваджувала збільшення зв'язку між вузами та виробництвом, тому наголос робився на розвиток політехнічних наук, що стало однією з причин переходу ЛДП до більш технічного спрямування (ДАЛО, спр. 140, арк. 8). Наслідком цього стала ліквідація у 1957 р. Історичного відділу історико-філологічного факультету у педагогічному інституті (ДАЛО, спр. 161, арк. 2), всі студенти були переведені на навчання на історичний факультет Львівського державного університету ім. Івана Франка (ДАЛО).

Історичний факультет університету мав середній набір студентів. Упродовж 1950-х рр. кількість студентів становила від 40 до 60 осіб. З ліквідацією історичного факультету ЛДП усі студенти були переведені на навчання в університет, тому випуск 1958 р. становив 97 студентів, а 1959 р. – 122 студенти. Особливо це вплинуло на заочну форму освіти, яка у педагогічному інституті була завжди численнішою. У 1956 р. випуск становив 44 випускники, у 1957 р. – 74, а у 1959 р. – 200, 1960 р. – 279 випускників (Макачук, 2014, с. 323).

Із збільшенням кількості студентів виникла проблема виконання навчального плану на заочній формі навчання, тому добирали викладацькі кадри на умовах погодинної оплати. На кафедрі історії СРСР було прийнято М. П. Ковальського, Н. М. Волянюка, Ф. І. Стеблія, І. П. Луценко, І. Я. Дідуса (Архів ЛНУ, спр. 109, арк. 39), а також

В. В. Зварича, А. І. Андрусенка, І. Я. Дідуса (Архів ЛНУ, спр. 112, арк. 77). На кафедрі історії південних і західних слов'ян – С. М. Трусевича, на кафедрі історії стародавнього світу і середніх віків – С. О. Щербакова (Архів ЛНУ, спр. 113, арк. 42). Кількість навантаження коливалась від 150 до 500 годин.

З метою забезпечення нормальних умов для студентів історичний факультет був переведений у другу зміну навчання (Архів ЛНУ, спр. 111, арк. 31).

Висновки. Загалом вища історична освіта Львова впродовж 1944–1957 рр. мала однакові

тенденції розвитку, що і в країні в цілому, адже функціонувала в єдиному державному політичному та ідеологічному середовищі. Характерними рисами даного періоду було утвердження радянських історичних концепцій, уніфікація змісту історичної освіти, ідеологічний тиск на професорсько-викладацький склад, що призвело до надання історичній освіті більш політичного, ніж наукового значення. Звичним явищем даного періоду стала критика «помилки націоналістичного характеру» та надання рекомендацій щодо правильності поєднання історичного матеріалу з практикою комуністичного будівництва.

Бібліографічні посилання

- Архів Львівського національного університету імені Івана Франка (Архів ЛНУ). Ф. Р-119, оп. 6.
- Герегова, С. & Марусик, Т. (1997). Розвиток вищої історичної освіти у західному регіоні України (друга половина 40-х – перша половина 50-х рр. XX ст.). *Український історичний журнал* (3), 101–108.
- Гроссман, Ю. М. (1994). *Пережитое и передуманное: записки для друзей*. Нью-Йорк: Слово-Word.
- Державний архів Львівської області (ДАЛО). Ф. Р-7, оп. 1.
- Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали: у 3-х т. Т. 1: 1939–1953. (1995). 340–341. Київ: Наукова думка.
- Лазаренко, Є. К. (1961). *300 років Львівського університету*. Львів: Видавництво Львівського університету.
- Макарчук, С. А. (2014). Історичний факультет Львівського університету у 1951–1956 роках. *Вісник Львівського університету. Серія історична* (50), 315–339.
- Макарчук, С. А. (2015). *Побачене, почуте, пережите*. Київ: Атіка.

- Оголошення про відновлення діяльності Львівського державного педагогічного інституту і Учительського інституту (1944). *Вільна Україна*, 1 вересня (№ 48 (582)), 4.
- Оголошення про прийом студентів до ЛДУ (1944). *Вільна Україна*. 17 вересня (№ 59 (594)), 4.
- Оголошення про прийом студентів на навчання у ЛДПІ (1944). *Вільна Україна*, 16 вересня (№ 58 (593)), 4.
- Петриків, В. (2014). Суспільно-політичне підґрунтя формування змісту вищої історичної освіти в Україні у перші повоєнні роки. *Людинознавчі студії. Серія педагогіка* (29), 155–164. Дрогобич: Видавництво Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка.
- Про перекидання і помилки у висвітленні історії української літератури в «Нарисі історії української літератури» (1947). *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР* (1–2), 4–6.
- Черненко, А. М. (1960). *Нам партія силу дала (з історії комсомольської організації Львівського державного університету імені Івана Франка)*. Львів: Вид-во ЛДУ імені Івана Франка.

References

- Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (Arkhiv LNU) [Archive of Ivan Franko National University of Lviv]. Fund R-119, deser. 6.
- Chernenko, A. M. (1960). *Nam partiia sylu dala (z istorii komsomolskoi orhanizatsii Lvivskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka)* [The party gave us strength (from the history of the Komsomol organization of Ivan Franko Lviv State University)]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka (in Ukrainian).
- Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti (DALO) [State Archive of Lviv Oblast]. Fund R-7, deser. 1.
- Grossman, Ju. M. (1994). *Perezhitoe i peredumannoe: zapiski dlja друзей* [Experienced and changed his mind: notes for friends]. N'yu-Jork: Slovo-Word (in Russian).
- Herehova, S. & Marusyk, T. (1997). Rozvytok vyshchoi istorichnoi osvity u zakhidnomu rehioni Ukrainy (druga polovyna 40-kh – persha polovyna 50-kh rr.

- XX st.) [The development of higher historical education in the western region of Ukraine (the second half of the 40's – the first half of the 50's of the twentieth century)]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* (3), 101–108 (in Ukrainian).
- Kul'turne zhy'ttya v Ukraini. Zaxidni zemli. Dokumenty i materialy: u 3-x t. T. 1: 1939–1953. (1995). 340–341. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian).
- Lazarenko, Ye. K. (1961). *300 rokiv Lvivskoho universytetu* [300 years of Lviv University]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoho universytetu (in Ukrainian).
- Makarchuk, S. A. (2014). Istorychnyi fakultet Lvivskoho universytetu u 1951–1956 rokakh [Historical Faculty of Lviv University in 1951–1956]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. istorychna* (50). 323 (in Ukrainian).
- Makarchuk, S. A. (2015). *Pobachene, pochute, perezhyte* [See, hear, experience]. Kyiv: Atika (in Ukrainian).

- Oholoshennia pro pryiom studentiv do LDU (1944). *Vilna Ukraina – Free Ukraine*. 59(594), 4 (in Ukrainian).
- Oholoshennia pro pryiom studentiv na navchannia u LDPI (1944). *Vilna Ukraina – Free Ukraine*. 58(593), 4 (in Ukrainian).
- Oholoshennia pro vidnovlennia diialnosti Lvivskoho derzhavnoho pedahohichnoho instytutu i Uchytelskoho instytutu (1944). *Vilna Ukraina – Free Ukraine*. 48(582), 4 (in Ukrainian).
- Petrykiv, V. (2014). Suspilno-politychne pidgruntia formuvannia zmistu vyshchoi istorychnoi osvity v Ukraini u pershi povienni roky [Socio-political background of the formation of the content of higher historical education in Ukraine in the first post-war years]. *Liudynoznavchi studii. Ser. Pedahohika* (29), 155–164. Drohobych: Vydavnytstvo Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. Ivana Franka (in Ukrainian).
- Pro perekruchennia i pomylky u vysvitleni istorii ukrainskoi literatury v «Narysi istorii ukrainskoi literatury» (1947). *Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainiskoi RSR* (1–2), 4–6 (in Ukrainian).

Надійшла до редколегії 11.04.2018